

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2023-280-4-89-100>

УДК 338.43.008

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТА НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Чорна О. Ю., Сбітнієва К. І.

STUDY OF THE FEATURES AND DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF AGROHOLDING IN THE CONDITIONS OF WARTIME

Chorna O.Y., Sbitnieva K.I.

У статті досліджено сутність поняття та основні складові корпоративної соціальної відповідальності (далі КСВ) з позиції загальноіснуючих теоретичних поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців, надано визначення КСВ агрохолдингу. Обґрунтовано особливості і значення КСВ вітчизняних агрохолдингів для суспільства. Зазначено, що в умовах воєнного стану взаємодія з місцевими громадами стає ще більш важливою, оскільки стабільність та розвиток регіонів тісно пов'язані із КСВ агрохолдингів і підприємств. Ініціативи, спрямовані на соціальну підтримку та розвиток, сприяють позитивному впливу на імідж компанії та її стосунки зі споживачами, інвесторами та іншими зацікавленими сторонами. Такий підхід підкреслює необхідність взаємодії між підприємствами та громадами для спільного досягнення сталого розвитку.

З метою апробації дослідження у статті проведено оцінку корпоративної соціальної відповідальності та тенденції розвитку на ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» (далі ПрАТ «МХП»), одного з найбільших українських виробників та експортерів сільськогосподарської продукції, що займає вагомую конкурентну позицію на вітчизняному ринку. Проаналізовано впроваджені агрохолдингом ПрАТ «МХП» проекти соціальної відповідальності та підкреслено, що компанія активно впроваджує інноваційні стратегії, спрямовані на підтримку місцевих громад та їх сталий розвиток. Проведене дослідження довело, що стале зростання доходів агрохолдинга «МХП» протягом попередніх періодів створило міцний фундамент для забезпечення її активної КСВ та концентрації на соціальній складовій сталого розвитку в умовах воєнного стану. Попри повномасштабну війну та зменшення доходів у 2022 р. КСВ ПрАТ «МХП» попри все почала набирати оберти, що свідчить про високу соціальну відповідальність агрохолдингу та гуманізм.

Здійснено аналіз вимог до КСВ в вітчизняному суспільстві та розроблено рекомендації щодо розширення соціальних програм, підвищення прозорості та співпраці з урядовими та громадськими структурами, які в подальшому сприяють сталому розвитку агрохолдингу і суспільства.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність, діагностика, агрохолдинг, воєнний час, стратегія, аналіз, сталий розвиток, волонтерство, соціальні проекти, динаміка зростання, SWOT аналіз.

Постановка проблеми. У змінливих умовах геополітичної нестабільності та військового конфлікту, агрохолдинги в Україні та інших країнах відчують виклик ведення бізнесу в умовах воєнного часу. Це вимагає не лише стратегічного управління, але й активної адаптації корпоративної соціальної відповідальності до нових реалій та викликів, щоб підприємства могли нести соціальну відповідальність та сприяти сталому розвитку в умовах кризи. Зростання неспокою та конфліктів у світі ставить підприємства перед викликами, що вимагають не лише ефективного управління, але й активного залучення до вирішення соціальних та екологічних завдань.

Однією з ключових аспектів, що потребує серйозного розгляду, є розвиток корпоративної соціальної відповідальності (надалі КСВ) в умовах воєнного часу. Дослідження проблем, які виникають у зв'язку з впровадженням та розвитком КСВ в умовах нестабільності, є надзвичайно актуальним завданням.

Адаптації стратегій КСВ під час воєнних дій є необхідністю. Агрохолдинги повинні визначити ефективні методи впровадження соціально відповідальних практик, які не тільки забезпечують стабільність самого бізнесу, але й враховують потреби та безпеку місцевих громад та персоналу. Іншою важливою проблемою є підтримання ефективної взаємодії з різними стейкхолдерами, включаючи урядові органи, місцеві громади, партнерів та інших учасників, які можуть впливати на соціальну відповідальність агрохолдингу. Умови військових дій можуть створити нові виклики для співпраці та взаєморозуміння. Воєнний час може створити серйозний тиск на етичні стандарти та цінності агрохолдингів. Забезпечення дотримання етичних принципів у прийнятті рішень та взаємодії зі стейкхолдерами може бути важливим аспектом розвитку КСВ під час військових конфліктів.

Наслідки змусили агрохолдинги не тільки декларувати принципи КСВ у своїй діяльності, а і модифікувати певні практичні напрями її реалізації, що дозволить в майбутньому забезпечити стратегічну стійкість, збільшити матеріальні активи, покращити ділову репутацію, мати вищий потенціал у повоєнному залученні інвестицій та забезпечувати належний рівень економічної безпеки агрохолдингу.

Отже, розвиток КСВ агрохолдингів в умовах військового часу вимагає глибокого аналізу та розробки стратегій, що дозволять підтримувати стабільність бізнесу, взаємодію з громадськістю та збереження високих етичних стандартів у надскладних умовах воєнного конфлікту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням корпоративної соціальної відповідальності (далі КСВ) присвячені праці наступних вітчизняних та закордонних науковців, як А. Керола, Р. Барта, Н. Роулі, Г. Боуена, Ю. Благова, Д. Віндзора, Л. Грицина, О. Бринцева, Н. Ботвіна, О. Грішнова, С. Сторичева, А. Колота, Ф. Котлера, К. Девіса, Р. Краплича, Н. Кричевського, З. Карасьової, А. Решетняка, О. Купцової. [18]. Серед вітчизняних дослідників, які висвітлює основні тенденції, бар'єри та перспективи розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні можна назвати А. Зінченко, М. Саприкіна [6] Останні дослідження в цій сфері розширили спектр аналізу, враховуючи сучасні тенденції та виклики, з якими стикається бізнес у сфері соціальної відповідальності. Деякі з недавніх досліджень також акцентують увагу на впливі

КСВ на підприємництво в умовах глобальних змін та викликів сучасного світу. Науковці які зосередилися на вивченні особливостей української моделі реалізації корпоративної соціальної відповідальності, зокрема, В. Воробей визначає перспективи розвитку КСВ та пропозиції стосовно ухвалення Національної стратегії КСВ [3], Карлін М. описав зв'язок КСВ із загальною соціальною політикою держави [7], Петрашко Л. розглядає участь українських компаній у Глобальному договорі ООН [15].

За визначенням Європейської Комісії, корпоративна соціальна відповідальність – це відповідальність підприємств за їх вплив на суспільство. Дотримання чинного законодавства і колективних договорів між соціальними партнерами є необхідною передумовою для забезпечення цієї відповідальності. Для повного виконання своєї корпоративної соціальної відповідальності, підприємства повинні інтегрувати соціальні, екологічні та етичні права та права людини і споживача у свою комерційну діяльність та основні стратегії у тісній співпраці із зацікавленими сторонами. [13]

Достатньо цікаву практичну базу для досліджень тенденцій розвитку КСВ в вітчизняному бізнесі представляє офіційний сайт CSR Ukraine - експертної організації в Україні, що об'єднує понад 40 великих компаній, спільно з якими понад 15 років просуває принципи сталого ведення бізнесу та соціальної відповідальності [4]. CSR Ukraine був залучений у підготовку Концепції з розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні.

Велика кількість статей присвячених проблематиці КСВ розкриває сутність цього поняття, особливості в вітчизняному бізнесі, основні інструменти й багато чого іншого, проте попри наявну науково-практичну опрацьованість досліджуваного напрямку, все ж таки залишається перелік невирішених проблемних питань [18]. Так, у науковій літературі відсутні однозначні висновки щодо взаємозв'язку і впливу чинників КСВ на функціонування агрохолдингу, майже всі дослідження присвячені КСВ підприємств, бізнесу, територіальним громадам, хоча сучасні зміни економічного середовища функціонування вітчизняних агрохолдингів вимагають нових, соціально орієнтованих підходів до формування та підтримання їх ефективного функціонування.

Зважаючи на те, що процес сучасної адаптації та розвитку агрохолдингів в надскладних умовах зовнішнього середовища

відбувається інтуїтивно і динамічно, слід акцентувати увагу на проблематиці їх розвитку з позицій збалансованого розвитку аграрної сфери та перш за все соціальної відповідальності.

Мета статті розкрити зміст поняття корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу, обґрунтувати її особливості і значення для сталого розвитку місцевих громад, проаналізувати впроваджені агрохолдингом ПрАТ «МХП» проекти соціальної відповідальності та надати рекомендації щодо розширення соціальних програм ПрАТ «МХП», підвищення прозорості та співпраці агрохолдингу з урядовими та громадськими структурами.

Матеріали й результати дослідження. Важливість концепції КСВ все більше підкреслюється і виходить на перший план, особливо в умовах воєнного стану країни та складностей глобальних світової економічної системи. Специфіка ідеї соціальної відповідальності передбачає відхід від традиційного сприйняття компанії, підприємства, корпорації чи агрохолдингу, що виробляє певне благо, незалежно від соціальної ситуації, в якій вона працює.

Агрохолдинг це – група юридичних осіб, що здійснюють сільськогосподарську діяльність і діяльність з реалізації сільгосппродукції. За своєю структурою типовий агрохолдинг – це материнська компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій десятків та сотень сільськогосподарських підприємств та здійснює управління ними. В Україні та в інших країнах із перехідною економікою агрохолдинги, напевно, найбільш відомі у зв'язку зі своїми великими розмірами. Так, 85 найбільших агрохолдингів разом контролюють близько 30% земель, які перебувають у користуванні сільськогосподарських підприємств України. [2]

Ґрунтовні дослідження поняття агрохолдинг були проведені одним з авторів статті і спираючись на них пропонуємо, певні висновки. Агрохолдинги діють в агробізнесі не лише у сфері сільського господарства (рослинництва та тваринництва), а й у галузях, що виробляють засоби виробництва та обслуговують аграрно-промисловий комплекс (сільськогосподарське машинобудування, хімічна промисловість, комбікормова і мікробіологічна промисловість, наукове обслуговування, сільськогосподарське та меліоративне будівництво), а також у галузях, що стосуються збереження та реалізації сільськогосподарської

продукції, як то організація роботи сховищ, експорт, переробна промисловість (харчова та легка), торгівля, транспортування, логістика та ін. [17].

Тож, нинішні агрохолдинги як багатопрофільні (великотоварні) агропромислові господарські формування являють собою об'єднання аграрних, переробних, збутових, обслуговуючих та інших організаційних господарчих структур та їхніх філій, як цілісних структур глибокого рівня інтеграції. Такі формування, як правило, є диверсифікованими та займаються суміжними напрямками діяльності. Саме агрохолдинги як потужні господарські суб'єкти у своїй галузі можуть запроваджувати й реалізовувати ефективні стратегії, маючи задля цього необхідний потенціал та потенціал для довгострокового функціонування [17].

І саме агрохолдинги в надскладний час впроваджують в свою діяльність КСВ, як один з ключових показників успішності, як критерій прогресивності діяльності та відданості власників і керівників агрохолдингу європейським цінностям.

Більшість науковців під КСВ розуміють активну позицію компанії, що полягає в постійній взаємодії із суспільством та розв'язанні соціальних проблем.

Розглянемо погляди авторів на трактування поняття КСВ систематизовані нами в табл. 1.

Саме поняття «корпоративної соціальної відповідальності» (КСВ) сьогодні досить неоднозначне та вимагає комплексного розгляду, оскільки різні автори вносять різні аспекти та акценти в їх визначення. Ураховуючи різноманітні визначення КСВ від різних авторів, можна визначити декілька ключових принципів цього концепту: відповідність цілям і цінностям суспільства, активна участь у соціальних справах, підхід та взаємодія зі стейкхолдерами та стратегічне управління з метою позитивного впливу.

Більшість компаній з початком воєнних дій вимушена була переглянути свою стратегію КСВ та адаптувати її до нових умов. Первинними проявами адаптації КСВ до воєнного стану було вирішення саме безпекових питань деяка частина співробітників потребувала релокації або прихистку через втрату місця проживання, окремі компанії взяли на себе зобов'язання облаштувати укриття; певна частка компаній забезпечувала продуктами харчування та першої необхідності людей, що перебували в окупації. Наразі

Таблиця 1

Визначення поняття «корпоративна соціальна відповідальність» в трактуванні науковців

Автор	Сутність
Ф. Котлер [10]	Вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства, реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу і виділяючи корпоративні ресурси
Г. Боуена [8]	Зобов'язання підприємців проводити таку політику, приймати такі рішення або дотримуватися таких напрямів дій, які є бажаними з точки зору цілей та цінностей нашого суспільства
А. Керолла [12]	Своєрідна «піраміда», яка складається з економічної, правової, етичної та дискреційної (філантропічної) відповідальності організації перед суспільством
С. Вартік та Ф. Кохрен [9]	Взаємозв'язок між принципами соціальної діяльності, процесом соціальної сприйнятливості і політикою, що спрямована на вирішення суспільних проблем
В. Воробей [11]	Спосіб управління бізнес-процесами з метою забезпечення позитивного впливу на суспільство
Є. Тришин [11]	Філософське поняття, що визначає позицію компанії щодо своєї країни, суспільства, співробітників та навколишнього середовища
К. Девіс і Р. Бломстром [16]	Обов'язок осіб, приймаючих рішення, вдатися до таких дій, які будуть спрямовані не тільки на задоволення власних інтересів, а й на захист і примноження суспільного блага
<i>Власне трактування</i>	КСВ агрохолдингів — це спосіб управління бізнес-процесами, спрямований на позитивний вплив на суспільство, навколишнє середовище, сталий розвиток регіону, підвищення якості життя місцевого населення та найголовніше на виховання патріотичності та формування соціально-відповідального суспільства

основний фокус – це підтримка економіки та армії. Більшість соціально відповідальних підприємств віддають перевагу благодійним проектам, що мають на меті підтримку постраждалих, допомогу збройним силам, відновлення зруйнованих об'єктів. Відтак період війни розставив нові пріоритети. [1]

Агрохолдинги в сучасному світі відіграють критичну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, розвитку сільського господарства та економічної стійкості. Ці великі аграрні структури об'єднують різноманітні аспекти сільськогосподарської виробничої ланки, включаючи вирощування культур, тваринництво, переробку та збут продукції. У контексті військового часу агрохолдинги стають важливими учасниками, що взаємодіють із соціально-економічними та екологічними аспектами.

В умовах війни агрохолдинги проходять випробування через знищення інфраструктури, зростання ризиків для безпеки працівників та ускладнення логістичних процесів. Проте, їхні функції є невід'ємними для забезпечення населення продуктами харчування. Важливість агрохолдингів полягає у здатності швидко адаптуватися до змін в умовах військових конфліктів, забезпечуючи необхідну продукцію для населення. У військовий час агрохолдинги виходять за межі традиційних виробничих функцій та надають суспільству додаткові послуги. Це може включати гуманітарні

ініціативи, спрямовані на допомогу постраждалим районам та забезпечення продуктів харчування для потреб внутрішньо переміщених осіб. Агрохолдинги також можуть виявляти важливість встановлення партнерств та співпраці з іншими галузями господарства, науковими установами та громадськими організаціями. Умови військових конфліктів можуть вимагати об'єднання зусиль для забезпечення безпеки та продовольчої стабільності. Співпраця агрохолдингів із місцевими органами влади, громадськими організаціями можуть сприяти координованому реагуванню на гуманітарні потреби та забезпеченню допомоги тим, хто потребує найбільше.

Воєнні дії можуть призводити до серйозних екологічних проблем. Агрохолдинги, дотримуються принципів КСВ, беруть активну участь у відновленні пошкоджених екосистем, впроваджуючи екологічно чисті методи виробництва та розвиваючи програми збереження природи.

Агрохолдинги, які інтегрують принципи КСВ у свою стратегію, отримують можливість не лише відповідати викликам часу, але й виробляти позитивні зміни для себе, своїх співробітників, місцевих громад та довкілля. Це стає ключовим фактором у забезпеченні сталості та конкурентоспроможності на ринку. Необхідно розглядати не лише економічні аспекти діяльності агрохолдингів, але й їхню

відповідальність перед суспільством, природою та власними працівниками. Здатність забезпечити стабільність у вирощуванні продуктів та одночасно сприяти розвитку спільнот — це важливий етап у формуванні нового підходу до аграрної сфери, який дозволить не лише виживати в умовах викликів, але й активно сприяти сталому розвитку. У цьому контексті, розвиток та вдосконалення програм КСВ для агрохолдингів стає необхідністю та перспективною стратегією. Забезпечуючи високі стандарти корпоративної соціальної відповідальності, агрохолдинги можуть відігравати ключову роль у формуванні здорового економічного та екологічного середовища, сприяти соціальному розвитку та забезпечувати сталу підтримку спільнот, в яких вони діють.

У військовий час агрохолдинги стають ключовим чинником сталого розвитку, сприяючи відновленню економіки, соціальній стабільності та екологічній регенерації. Їхні дії та стратегії впливають на відновлення зруйнованих територій та підтримку місцевого населення.

Агрохолдинги відіграють визначальну роль у суспільстві під час військових конфліктів, враховуючи не лише економічні аспекти, але і соціальні, екологічні та гуманітарні відповідальності. Їхня важливість полягає в здатності управляти кризовими ситуаціями, забезпечуючи стійкість та розвиток у важких умовах війни.

В сучасному світі, де вимоги до підприємств щодо соціальної відповідальності надто високі, діагностика стану корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) стає невід'ємною частиною стратегічного управління підприємствами. В цьому контексті, особливо актуальною є необхідність вивчення та аналізу підходів до КСВ, зокрема у секторі агропромисловості.

Для дослідження КСВ вітчизняних агрохолдингів ми сконцентрували увагу на одному з найбільших його представників, а саме компанії Миронівський хлібопродукт (надалі МХП).

ПраТ "МХП" – заснована як вертикально інтегрована компанія, лідер українських ринків промислового виробництва птиці та експорту охолодженого м'яса птиці. МХП має європейський акціонерний капітал і зарубіжні виробничі активи в Нідерландах, Словенії, Словаччині, а також дистрибуційний офіс в ОАЕ [19].

Компанія налічує 40 незалежних підрозділів (підприємств), розташованих у 16 регіонах України, та близько 26 тисяч співробітників станом на 2023 рік [19]. Загальна характеристика МХП систематизована в табл. 2.

Компанія володіє брендами «Наша Ряба», «Qualiko», «Легко!», «Башинський», «Ukrainian Chicken». Компанія складається з 11 дистрибуційних центрів (хабів) у великих містах країни її продукція представлена в 80 країнах [19].

Таблиця 2

Загальна характеристика МХП [17]

Зміст відомостей	Інформація
Повна та скорочена назва:	Приватне акціонерне товариство «Миронівський хлібопродукт», ПраТ «МХП»
Дата заснування та реєстрації:	1998 р., Миронівська районна державна адміністрація Київської області, 27.03.2006
ЄДРПОУ:	25412361
Юридична адреса:	08800, Київська обл., Миронівський р-н, м. Миронівка, вул. Елеваторна, буд. 1
Генеральний директор та засновник:	Косюк Юрій Анатолійович, Голова правління (Виконавчий директор)
Організаційно-правова форма підприємства	Акціонерне товариство
Вид діяльності (основний), (код галузі):	46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур 01.47 Розведення свійської птиці
Середньооблікова чисельність працівників:	4096 чол.
Розмір статутного капіталу:	786 927 920,00 грн.

Таблиця 3

Принципи корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингів

Принцип	Опис
Стратегічне визначення мети	Визначення чіткої мети корпоративної соціальної відповідальності, яка відображає соціальні та екологічні цінності агрохолдингу та є інтегрованою в корпоративну стратегію.
Оцінка впливу на стейкхолдерів	Аналіз взаємодії з різними зацікавленими сторонами, визначення їх очікувань та врахування їхніх потреб у процесах прийняття рішень.
Визначення ключових показників	Розробка конкретних та вимірюваних показників, які дозволяють оцінити рівень виконання стратегій КСВ та їх вплив на соціальні та екологічні аспекти.
Прозорість та відкритість інформації	Забезпечення доступності та публікації інформації про соціальні та екологічні ініціативи, результати та вплив агрохолдингу на громадськість.
Участь у розвитку спільноти	Активна участь в розвитку місцевих громад через ініціативи, спрямовані на соціальний розвиток, освіту, охорону здоров'я та інші сфери.
Сталість у впровадженні	Забезпечення систематичного та сталого впровадження стратегій КСВ, їх адаптація до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.
Ефективне використання ресурсів	Оптимізація використання ресурсів, включаючи фінансові, людські та природні, з метою максимізації соціального впливу.
Сталість відносин із співробітниками	Забезпечення чесних та безпечних умов праці, розвитку кар'єри, а також участі співробітників у прийнятті стратегічних рішень.

ПраТ "МХП" – провідний агрохолдинг, який визначається не лише своєю економічною значущістю, але й впливом на соціальну та екологічну сфери. Діагностика стану КСВ даного агрохолдингу стає стратегічною необхідністю для визначення ефективності його соціальних ініціатив, визначення потенційних напрямів вдосконалення та визначення позитивного впливу на місцеві громади та екологічну стійкість.

У даному контексті, важливим є ретельний аналіз стратегій, ініціатив, та практик ПраТ "МХП" у сфері КСВ. Діагностика спрямована на визначення внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на рівень соціальної відповідальності компанії, і визначення її внеску в соціально-економічний розвиток.

В даній статті ми пропонуємо вивчити та оцінити різноманітні аспекти КСВ ПраТ "МХП", а саме: ефективність корпоративних соціальних програм, екологічну стійкість, сталість відносин із зацікавленими сторонами, та інші ключові показники, що визначають його соціальну відповідальність. На основі отриманих результатів можна буде сформулювати рекомендації щодо вдосконалення стратегій КСВ та забезпечення більш ефективної участі у соціальних ініціативах, спрямованих на загальне благо.

Реалізація діагностики КСВ є системним процесом та передбачає багатоконтурну модель діагностики, що забезпечує КСВ агрохолдингу.

Вона будується на принципах, представлених в табл. 3.

МХП був однією з перших українських компаній, що впровадили КСВ. МХП дійсно працює з територіальними громадами переважно в сільській місцевості — це невеликі містечка, селища і села. МХП, дотримуючись у своїй діяльності принципів соціально відповідального бізнесу, здійснює системну підтримку гуманітарних та інфраструктурних проектів у різних регіонах країни. З кожним роком компанія збільшує інвестиції програм КСВ, розширюючи як векторність їхнього застосування, так і географію реалізації. У цьому МХП бачить не тільки свою місію, але й прямий обов'язок лідера агропромислового комплексу країни. Напрямки такої підтримки вирішують найбільш проблемні аспекти діяльності громад: від охорони здоров'я й освітнього процесу до організації дозвілля та благоустрою територій. [14]

Для успішного функціонування агрохолдинга важливо виявити його сильні та слабкі сторони, можливості та загрози зі зовнішнього середовища.

Отже, SWOT-аналіз ПраТ МХП, довів стратегічно важливі напрямки подальшого розвитку МХП. З початку російського вторгнення в безпосередній близькості від активів холдингу бойових дій не відбувалося, МХП не має клієнтів з росії, а динаміка цін на продукцію, що виробляє агрохолдинг є

Таблиця 4

SWOT аналіз діяльності МХП

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<p>великий земельний ресурс; широкий асортимент продукції; контроль якості продукції; позитивний імідж; інноваційні рішення; конкурентні переваги на вітчизняному ринку; ефективна маркетингова діяльність; високий рівень КСВ; цінова перевага; впровадження «зеленої енергетики»; підтримка продовольчої безпеки регіону</p>	<p>ризик виробничих аварій (пандемії серед тварин); митні бар'єри; слабкий рівень розробки довгострокових планів; відсутність чітких цілей стратегії економічної безпеки; конкурентний тиск; порушення логістичних зав'язків через війну; підвищення цін на всі види ресурсів; зниження якості і кількості кадрового забезпечення</p>
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<p>державні програми підтримки та розвитку агропромислових підприємств; створення нової продукції; розширення мережі постачальників; підвищення попиту на товари; вихід на нові ринки збуту; конкурентоспроможність вітчизняної агропромислової продукції</p>	<p>військові дії відтік висококваліфікованих кадрів; інфляція; погіршення екологічного стану і кліматичних умов; нестабільність економічного середовища в країні; фізична небезпека матеріально-технічної бази та персоналу</p>

сприятливою. Таким чином на сьогодні ПраТ МХП є високоефективним та конкурентоспроможним агрохолдингом, що забезпечує продовольчу безпеку регіону і країни.

Складні сучасні умови існування змушують все суспільство та всі суб'єкти господарювання стати більш соціально відповідальними. КСВ, як ніколи стає вагомим інструментом конкурентної переваги агрохолдингів, яка сприятиме його сталому розвитку. Різноманітність форм КСВ і нестабільні реалізації пояснюється відсутністю досвіду у вітчизняних агрохолдингів.

Агрохолдинг МХП не зважаючи на нестабільну ситуацію в країні, систематично виділяє кошти на проекти КСВ. Найбільш поширеними з них є соціальна відповідальність за основну діяльність, соціальний захист власного персоналу, волонтерська і спонсорська діяльність, фандрайзинг, з 2022 року допомога суспільству і ЗСУ. На своєму сайті агрохолдинг щороку публікує нефінансові звіти та дотримується політики здійснення соціально відповідальних інвестицій. Так, в 2022 році до корпоративного волонтерського руху в МХП долучилися 2383 працівників компанії, кожен 11-й співробітник брав участь у волонтерських проектах МХП та благодійного фонду «МХП – Громаді».

Головним принципом КСВ в МХП є націленість роботи з громадами. Благодійний фонд «МХП – Громаді», створений ще в 2015

році, з 2022 року проводить активну діяльність по допомозі тим хто цього потребує: захисникам, переселенцям, дітям, людям похилого віку, лікарям та медичним установам. Впровадження в дію плану політики благодійної допомоги, а також процедури по роботі з неурядовими організаціями, які займаються вирішенням проблем громадян та захисту їх інтересів ще один напрям роботи БФ «МХП – Громаді» [18].

Однією з ключових аспектів КСВ МХП є прагнення до економічного виживання, особливо в умовах непевності, що виникає внаслідок війни або економічних труднощів. Забезпечення стійкості в цих умовах може відбуватися за допомогою підтримки мінімально необхідного рівня експорту для вирішення фінансових викликів, забезпечення виплат заробітної плати та обслуговування боргу. Стратегії агрохолдингів повинні враховувати не тільки обставини конкретного періоду, але й створювати передумови для подальшого зростання та розширення масштабів діяльності після завершення воєнних дій. Це може включати в себе впровадження екологічно чистих технологій, розробку нових ринків збуту та підтримку інновацій. [5]

Зокрема, розвиток програм КСВ МХП повинен базуватися на засадах сталого розвитку, враховуючи екологічні, соціальні та економічні вимоги. Активна участь у вирішенні соціальних проблем, використання відновлюваних джерел енергії, створення сприятливих умов для

місцевих громад, а також забезпечення безпеки праці та дотримання трудових стандартів – це лише кілька напрямків, які можуть сприяти розвитку агрохолдингів у контексті КСВ. У глобальному плані, корпоративна соціальна відповідальність для агрохолдингів — це не тільки благодійність – це стратегічний інструмент, що визначає довгостроковий успіх та вплив на суспільство в цілому. Оптимізоване впровадження та розвиток програм КСВ може стати кроком до створення відповідального, стабільного та конкурентоспроможного аграрного сектору.

Розвиток КСВ для МХП є важливим елементом сталого розвитку та зміцнення позитивного іміджу компанії в суспільстві. Детально розглянемо пропозиції, що можуть бути використані для вдосконалення та розширення програм КСВ. Сталість виробництва та якість продукції це можуть бути екологічно чисті методи обробки земель, запровадження технологій спрямованих на збереження ґрунту та водних ресурсів. Також впровадження інноваційних агротехнологій, новітніх рішень для підвищення ефективності виробництва та зменшення впливу на навколишнє середовище. Важливим для аспектом КСВ МХП є сприяння соціальному розвитку місцевих громад, наприклад: розвиток

інфраструктури, інвестиції у будівництво та ремонт для поліпшення якості життя для мешканців сільських населених пунктів. Підтримка освітніх та медичних ініціатив, сприяння навчанню та забезпечення доступу до медичних послуг для місцевого населення. Сприяння та розвиток місцевого підприємництва, підтримка підприємців та фермерів забезпечуючи їх фінансовою підтримкою. Спільні проекти з місцевими підприємствами, наприклад створення партнерств для спільної роботи над інноваційними проектами та розвитку нових ринків.

МХП є не лише гравцем на ринку, але й важливим учасником екосистеми вона повинна визначити свій внесок у сталість, соціальну стабільність та екологічну збалансованість.

У контексті воєнних дій та змін в економіці, КСВ для МХП може включати ряд пропозицій та напрямків розвитку табл. 5.

Ці напрямки не лише визначають стратегічну лінію дії МХП, але й покликані визначити компанію як соціально відповідального лідера українського аграрного сектору. В умовах воєнного часу, розвиток КСВ стає ключовим елементом сталого розвитку та збереження позитивного впливу на суспільство, довкілля та економіку.

Таблиця 5

Пропозиції та напрямки розвитку корпоративної соціальної відповідальності для МХП

Пропозиції та напрямки розвитку	Опис
Забезпечення безпеки та соціальної підтримки співробітників	Програми соціальної підтримки, забезпечення допомоги та підтримки співробітникам та їх сім'ям, які можуть постраждати внаслідок воєнних дій. Впровадження заходів для забезпечення безпеки праці та психологічного благополуччя працівників. Розробка та впровадження програм соціальної підтримки для працівників та їхніх сімей.
Економічна стабільність та управління ризиками	Ефективне управління ресурсами, раціональне використання ресурсів та оптимізація виробничих процесів для забезпечення економічної стійкості. Диверсифікація інвестицій, розгляд можливостей диверсифікації інвестицій та ринків для зменшення ризиків.
Збереження експортних потоків та міжнародної репутації	Сприяння міжнародним відносинам, активна участь в дипломатичних ініціативах та робота з партнерами для збереження та розвитку експортних напрямків. Підтримка лояльності клієнтів, взаємодія з клієнтами для підтримки їхніх потреб та взаєморозуміння у важкі часи.
Участь у гуманітарних та благодійних програмах	Підтримка постраждалих, активна участь у гуманітарних програмах для надання допомоги постраждалим внаслідок воєнних подій. Співпраця з благодійними організаціями, сприяння та фінансова підтримка благодійних організацій для вирішення соціальних проблем.
Взаємодія з місцевими спільнотами	Розвиток ініціатив в місцевих громадах, впровадження проектів та програм для покращення умов життя місцевих жителів. Діалог та співпраця з місцевими органами влади, активна взаємодія з місцевими владними структурами для вирішення актуальних проблем.
Збереження екологічної стійкості	Впровадження екологічно чистих технологій виробництва та зменшення впливу на довкілля. Розвиток та підтримка програм збереження природних ресурсів та біорізноманіття.

Таблиця 6

Аспекти корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу

Аспекти	Їх впровадження
Збереження культурної спадщини	Захист та підтримка місцевих культурних ініціатив та подій. Залучення до збереження історичних та культурних цінностей в регіонах присутності компанії.
Етичне ведення бізнесу	Здійснення бізнес-операцій у відповідності до високих етичних стандартів. Виконання всіх ділових операцій у рамках чесності та прозорості.
Стимулювання інновацій	Розробка та підтримка ініціатив та проектів, спрямованих на інновації в сфері виробництва та ділового управління. Інвестування в дослідження та розвиток для покращення ефективності та сталості виробництва.
Розвиток освіти та професійної підтримки	Запровадження програм навчання та розвитку для працівників, щоб підтримувати їхню кар'єру та особистий розвиток. Сприяння освітнім ініціативам та партнерствам для підвищення рівня освіти в місцевих спільнотах.

В контексті умов воєнного часу та економічної нестабільності, компанії МХП, можуть також враховувати такі аспекти КСВ табл. 6.

Ці додаткові аспекти доповнюють стратегію КСВ МХП та можуть підсилити позицію компанії як суспільно відповідального лідера в умовах складного соціально-економічного середовища.

У високодинамічних умовах воєнного часу та нестабільності економічного середовища, Миронівський хлібопродукт визнає, що розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) виступає важливим стратегічним інструментом для забезпечення та збереження позитивного впливу на суспільство, довкілля та економіку.

Напрями КСВ, визначені МХП, не лише вказують шлях для стратегічних дій компанії, але й встановлюють її як соціально відповідального лідера українського аграрного сектора. У цей важливий період, де суспільство та економіка піддавані випробуванням, компанія не лише виконує свої господарські завдання, але й активно сприяє соціальному та екологічному благополуччю.

Миронівський хлібопродукт враховує додаткові аспекти КСВ, щоб доповнити свою стратегію. Такі аспекти, як підтримка ветеранів, гуманітарні ініціативи та участь у відновленні економіки в зоні конфлікту, підсилюють зобов'язання компанії перед суспільством та визначають її як ключового учасника у вирішенні соціальних викликів.

Завершальне слово Миронівського хлібопродукту в цьому випадку – це обіцянка продовжувати розвивати інноваційні підходи до КСВ, враховуючи змінливі умови та спрямовувати всі зусилля на підтримку спільнот,

утримання екологічної стійкості та сприяння загальному добробуту.

Висновки. У сучасних умовах економічної нестабільності та військового часу діагностика стану КСВ агрохолдингу стає необхідною складовою стратегічного управління та забезпечення їхньої стійкості. В контексті постійної загрози та економічної нестабільності, діагностика корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу є стратегічно важливим інструментом, спрямованим на забезпечення сталого розвитку та здатності компаній ефективно функціонувати в умовах воєнного конфлікту. Розробка комплексної методики діагностики, що враховує специфіку КСВ та динаміку змін у військовий період, є кроком уперед у забезпеченні соціальної відповідальності та сталості агрохолдингу.

Особлива увага приділяється важливості агрохолдингу у важкий період, які виконують критичну роль у забезпеченні продовольчої безпеки, підтримці економіки та виконанні соціально-екологічних функцій. Зазначається їхня активна участь у гуманітарних ініціативах, співпраця з іншими секторами господарства та здатність швидко адаптуватися до змін в умовах військових конфліктів. Роль агрохолдингу у воєнний час визначається не лише економічними аспектами, але і соціальними, екологічними та гуманітарними відповідальностями.

Діагностика стану КСВ ПраТ "МХП" виявила комплексний підхід та активну участь у вирішенні соціальних, екологічних і гуманітарних викликів, зокрема під час військового часу. Компанія виявляє високий рівень готовності адаптації стратегій КСВ до нових умов, зосереджуючи увагу на безпеці працівників, гуманітарній допомозі, ініціативах

щодо відновлення зруйнованих територій та підтримці місцевого населення. Також виявляє відповідальність за екологічний аспект виробництва, активно залучається до програм збереження природи та відновлення екосистем. Крім того, вона виступає важливим учасником у справі забезпечення продовольчої безпеки та стабільності у воєнний період, розширюючи свої функції на гуманітарні ініціативи та співпрацю з іншими галузями господарства.

Важливим аспектом статті є аналіз особливостей та напрямів розвитку корпоративної соціальної відповідальності агрохолдингу в умовах військового конфлікту. Впровадження принципів, стратегій та ефективних практик КСВ визначається як стратегічно важливий компонент для підтримки сталого розвитку підприємства та сприяє збалансованому розвитку місцевих громад. Застосування методів порівняльного аналізу та SWOT-аналізу підсилює обґрунтування ефективності запропонованих стратегій та визначає ключові аспекти, що впливають на успішну реалізацію корпоративної соціальної відповідальності під час воєнного конфлікту.

Л і т е р а т у р а

1. Агрохолдинги України. Tripoli.land. URL: <https://tripoli.land/ua/agroholdingi-ukrainy> (дата звернення: 29.10.2023)
2. Вокс Україна. Агрохолдинги та аграрна наука в Україні: проблеми співіснування. 2020. URL: <https://voxukraine.org/agroholdingi-ta-agrarna-nauka-v-ukrayini-problemi-spivisnuvannya> (дата звернення: 11.12.2023)
3. Воробей В. Аналіз національних стратегій СББ. Пропозиції для Національної стратегії розвитку СББ. URL: http://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/Analysis_of_National_CSR_Strategies__UA_.pdf (дата звернення: 15.10.2023)
4. Дослідження “Розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні 2010-2018”, проведене за підтримки Посольства Нідерландів в Україні та компанії Syngenta, МСЛ та ДТЕК. URL: <https://csr-ukraine.org/research/rozvitok-ksv-v-ukraini-2010-2018/>(дата звернення: 04.12.2023)
5. Свтушенко В. А. Методика діагностики соціальної відповідальності українських підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2021. №4 (238). С. 49-69. URL: https://economicscience.net/wp-content/uploads/2022/02/4.21._topic_-Yevtushenko-V.A.49-69.pdf (дата звернення: 14.12.2023 р.)
6. Зінченко А., Саприкіна М. Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018. Київ. Видавництво «Юстон», 2017. 52 с.
7. Карлін М., Звонар В. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті перспектив соціальної політики України. Демографія та соціальна економіка. 2007. № 1. С. 184–194.
8. Ковтун В. П. Концептуалізація проблематики корпоративної соціальної відповідальності. Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. 2018 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197272027.pdf> (дата звернення: 18.12.2023)
9. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/statya.doc (дата звернення: 18.12.2023)
10. Котлер Ф., Лі Н. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства / Пер. з англ. С. Яринич. Київ : Стандарт, 2005. 302 с.
11. Левченко А. П. Сутність поняття "корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)". Економіка транспортного комплексу. 2014. Вип. 24. С. 39-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ektk_2014_24_5 (дата звернення: 18.12.2023)
12. Мазуренко В. П., Засенко О. Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі. 2012. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1199#:~:text=%> (дата звернення: 18.12.2023)
13. Моїсеєнко Т. Є., Гарбарчук Я. В. Корпоративна соціальна відповідальність в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Ефективна економіка № 3, 2012.
14. Офіційний сайт агроіндустріального холдингу МХП. URL: <https://mhp.com.ua/uk/home> (дата звернення: 11.09.2023)
15. Петрашко Л. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес-практиці / Міжнародна економічна політика. 2011. Випуск 1-2. С. 115–141.
16. Саприкіна М. А. Ляшенко О. Саєнсує М. А. і Місько Г. А. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика / підручник (за науковою редакцією д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України Редькіна О.С.). Київ: Вид-во «Фарбований лист», 2011. 480с. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/book_2011-1.pdf (дата звернення: 18.12.2023)
17. Чорна О. Ю., Христенко Л. М., Івченко Ю. А. Аспекти діагностики стану економічної безпеки агрохолдингів у визначенні напрямів їх стратегічного розвитку. Вісник

Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2022. № 6 (276). С. 75-91.

18. Чорна О.Ю., Христенко Л.М., Суслов О.О. Дослідження особливостей, причин та наслідків впливу корпоративної соціальної відповідальності агрохолдинга на забезпечення його економічної безпеки. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 3. С. 158-169
19. Clarity Project. ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МХП" URL: <https://clarity-project.info/smida/25412361?year=2020> (дата звернення 17.10.2023)

References

1. Ahrokhodynhy Ukrainy. Tripoli.land. URL: <https://tripoli.land/ua/agrokholdingi-ukrainy> (data zvernennia: 29.10.2023)
2. Voks Ukraina. Ahrokhodynhy ta aharna nauka v Ukraini: problemy spivisnuvannia. 2020. URL: <https://voxukraine.org/agroholdingi-ta-aharna-nauka-v-ukrayini-problemi-spivisnuvannya> (data zvernennia: 11.12.2023)
3. Vorobei V. Analiz natsionalnykh stratehii SVB. Propozytsii dlia Natsionalnoi stratehii rozvytku SVB. URL: http://www.ppv.net.ua/uploads/work_attachments/A_nalysis_of_National_CSR_Strategies_UA_.pdf (data zvernennia: 15.10.2023)
4. Doslidzhennia "Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti (KSV) v Ukraini 2010-2018", provedene za pidtrymky Posolstva Niderlandiv v Ukraini ta kompanii Syngenta, MSL ta DTEK. URL: <https://csr-ukraine.org/research/rozvitok-ksv-v-ukraini-2010-2018/>(data zvernennia: 04.12.2023)
5. Yevtyshenko V. A. Metoduka diagnostuku sotsialnoi vidpovidalnosti ukrainskux pidpruemstv. Aktyalni problemu ekonomiku. 2021. №4 (238). S. 49-69. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2022/02/4.21._topic_-Yevtyshenko-V.A.49-69.pdf (data zvernennia: 14.12.2023 p.)
6. Zinchenko A., Saprykina M. Rozvytok KSV v Ukraini: 2010–2018. Kyiv. Vydavnytstvo «Iuston», 2017. 52 s.
7. Karlin M. Zvonar V. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist u konteksti perspektyv sotsialnoi polityky Ukrainy / Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. 2007. № 1. S. 184–194.
8. Kovtun V. P. Kontseptualizatsiia problematyky korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti. Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet im. V. Hetmana. 2018 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197272027.pdf> (data zvernennia: 18.12.2023)
9. Kolot A. M. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: evoliutsiia ta rozvytok teorytychnykh pohliadiv URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Department_of_Administration_and_Marketing_Personn/statya.doc (data zvernennia: 18.12.2023)
10. Kotler. F., Li. N. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist. Yak srobutu yakomoga bilshе dobra dlya vashoi kompanii ta sypilstva/ Per/ s angl S/ Yarunuch/ Kyiv : Standart, 2005. 302 s.
11. Sutnist poniattia "korporatyvna sotsialna vidpovidalnist (KSV)" / O. P. Levchenko // Ekonomika transportnoho kompleksu. 2014. Vyp. 24. S. 39-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ektk_2014_24_5 (data zvernennia: 18.12.2023)
12. Mazurenko V. P. Zasenko O. Yu. Suchasna kontseptsiiia korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti u mizhnarodnomu biznesi. 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199#:~:text=%> (data zvernennia: 18.12.2023)
13. Moiseienko T. Ye., Harbarchuk Ya. V. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist v zabezpechenni konkurentospromozhnosti pidpriemstva. Efektyvna ekonomika № 3, 2012. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=986#:~:> (data zvernennia 15.12.2023)
14. Ofitsiinyi sait ahroindustrialnoho khodynhu MKhP. URL: <https://mhp.com.ua/uk/home> (data zvernennia: 11.09.2023)
15. Petrashko L. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist v ukrainskii biznes-praktytsi / Mizhnarodna ekonomichna polityka. 2011. Vypusk 1-2. S. 115–141.
16. Saprykina M. A. Liashenko O. Saiensus M. A. i Misko H. A. Zinchenko A. H. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: modeli ta upravlianska praktyka / pidruchnyk (za naukovoiiu redaktsiieiu d.e.n., prof., zasl. diiach nauky i tekhniky Ukrainy Redkina O.S.). Kyiv: Vyd-vo «Farbovani lyst», 2011. 480s. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/book_2011-1.pdf (data zvernennia: 18.12.2023)
17. Chorna O. Yu. , Khrystenko L. M., Ivchenko Yu. A. Aspekty diahnostyky stanu ekonomichnoi bezpeky ahrokhodynhy u vyznachenni napriamiv yikh stratehichnoho rozvytku. Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia. 2022. № 6 (276). S. 75-91.
18. Chorna O. Iu., Khrystenko L. M., Suslov O. O. Doslidzhennia osoblyvosti, prychnyn ta naslidkiv vplyvu korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti ahrokhodynha na zabezpechennia yoho ekonomichnoi bezpeky. Kyivskiy ekonomichnyi naukovyi zhurnal. 2023. № 3. S. 158-169
19. Clarity Project. PRYVATNE AKTIONERNE TOVARYSTVO "MKhP" URL: <https://clarity-project.info/smida/25412361?year=2020> (data zvernennia: 17.10.2023)

Chorna O.Y., Sbitnieva K.I. Study of the features and directions of the development of corporate social responsibility of agroholding in the conditions of wartime

The article studies the essence of the concept and the main components of corporate social (more CSR) from the standpoint of general theoretical views of domestic and foreign scientists, definition of CSR of agricultural holding is provided, by which the authors of the article understand the CSR of agricultural holdings is a way of managing business processes, aimed at a positive impact on society, the environment, sustainable development of the region, improving the quality of life of the local population and, most importantly, at fostering patriotism and forming a socially responsible society

The features and significance of CSR of domestic agricultural holdings for society are substantiated. It is noted that under martial law, interaction with local communities becomes even more important, as stability and development of regions are closely related to CSR of agricultural holdings and enterprises. Initiatives aimed at social support and development, contribute to a positive impact on the image of the company and its relations with consumers, investors and other stakeholders. This approach emphasizes the need for interaction between enterprises and communities to jointly achieve sustainable development.

In order to verify the research in practice, the article evaluates corporate social responsibility and development trends at PRIVATE JOINT-STOCK COMPANY «МНП» (PrJSC «МНП»), one of the largest Ukrainian producers and exporters of agricultural products occupying a significant competitive position in the domestic market. Analyzed what the agricultural holding has implemented PrJSC «МНП», social responsibility projects and it is emphasized that the

company actively implements innovative strategy, aimed at supporting local communities and their sustainable development. The study proved that the steady growth of agricultural holding revenues PrJSC «МНП» during previous periods has created a solid foundation to ensure its active CSR and concentration on the social component of sustainable development under martial law. Despite a full-scale war and a decrease in income in 2022 CSR PrJSC «МНП» on the contrary, it began to gain momentum, which indicates the high social responsibility of the agricultural holding and humanism.

An analysis of the requirements for CSR in the domestic society has been carried out and recommendations for expanding social programs have been developed, increasing transparency and cooperation with government and public structures, which further contribute to the sustainable development of the agricultural holding and the society.

Keywords: corporate social responsibility, diagnostics, agroholding, wartime, strategy, analysis, sustainable development, volunteering, social projects, dynamics of growth, SWOT analysis.

Чорна Ольга Юріївна – к.е.н., доцент кафедри «Публічного управління, менеджменту та маркетингу» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, e-mail: chorna@snu.edu.ua

Сбітнієва Ксенія Іванівна – студентка 3 курсу, групи МАР-21д, спеціальність 075 «Маркетинг» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, e-mail: mar-21d-565@snu.edu.ua

Стаття подана: 20.11.2023